משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר טהרות

הון עשיר על משנה מקואות

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה מקואות

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-מקואות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ז 4
פרק ב 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ו 4
משנה ז 4
פרק ג 4
משנה א 4
פרק ד 5
משנה א 5
משנה ד 5
פרק ה 5
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ו 6
פרק ו 8
משנה ו 8
פרק ז 8
משנה ג 8
פרק ח 8
משנה ג 8
משנה ד 8
פרק ט 8
משנה ב 8
פרק י 9
משנה ג 9
משנה ד 9

פרק א

משנה א

מקואות

מקואות יש בו עשרה פרקים כנגד עשרה תיבות אך מעין ובור ומקוה מים וכו' (ויקרא יא, לו). וע"ד הנסתר אהיה דההין שבו עשר אותיות בגי' מקוה, וכמבואר בספרי משנת חסידים מפתח הכוונות ס' מועד מסכת תוספת שבת ע"ש:

שתה טמא ושתה טהור טמא שתה טמא ומילא בכלי טהור טמא. אינו יכול לכללם בבבא אחת משום דחד טמא קאי לאיש וחד לכלי:

משנה ז

ולמעין להטביל בכל שהוא. ארחא דמילתא נקט, דבכל שהוא אין דרך לטהר בו אדם כי אם כלים:

פרק ב

משנה א

אפילו טבל. אפילו ידע בבירור אלא שנסתפק:

משנה ב

אפילו. נאמר שטבל יש בו ספק אחר:

משנה ו

המסנק. כמו המסלק, כי הלמד והנון מאותיות דטלנת המתחלפות:

משנה ז

לנגבן. לפי מה שפי' הר"ב, לנגבן לאו דווקא הוא, דלא בעינן שיהיה דווקא בענין דלא ניחא ליה במים, אלא כל שלא כיון שיקבלו המים דיו, וצ"ל דלרבותא דלא יערה נקט ליה:

פרק ג

משנה א

אפילו קרטוב. מאפילו ש"מ דלאו דווקא הוא כמ"ש התי"ט:

פרק ד

משנה א

ומודים. ב"ש לב"ה, משום דלר"מ נאמר דבהא הלכה כב"ש, דנמנו ורבו על ב"ה אצטריך, וליכא להקשות בהא טעמא דב"ש אתא לאשמועינן, הואיל והלכה כמותו, משום הכי שנאו מיד אחר דברי ר"מ קודם דברי ר"י דחולק עליו ואמר עדיין מחלוקת במקומה עומדת, אע"ג דר"י לא קאי אהאי מודים כלל, דאף הוא מודה דבהא מודים ב"ש, ודהמחלוקת דבמקומה עומדת לפי דבריו הוא דווקא תחת הצנור:

משנה ד

ואם רוב מן הפסול. לאו דווקא רוב, אלא איידי דתני רישא רוב תני סיפא רוב, ומשום הכי ליכא למידק מיניה, וכן יש לפרש בכל כיוצא בזה בפ"ט דכלאים ובפ' י"א דכלים ובפ' י"א דנגעים. ובכלאים כתבתי עוד פי' אחר, וכן יש לפרש בכוליה פ"ב דמכשירין:

פרק ה

משנה ד

רבי יוסי אומר כל הימים מטהרים בזוחלין. כל הימים כמעין ופסולים וכו' לא קתני, אלא מטהרים בזוחלין, דמשמע דדוקא לזה דמו למעין אבל לא להטביל בו בכל שהוא. וליכא לדקדק מסיפא איפכא, דמדאמר ופסולים לזבים וכו', ש"מ דדוקא לזה לא דמו למעין אבל לשאר הדברים יש להם דין מעין, דאם אמת דאף לכל שהוא אין להם דין מעין היה די באמרו מטהרים בזוחלין. דאינו כן, דזוחלין יש לו דמיון למים חיים ומשום הכי הייתי טועה לומר דכשמטהרים בזוחלים ש"מ דכשרים לזבים ודומיו, ולכן הוצרך לפרש דאינם כשרים לזבים, משא"כ דין כל שהוא שאינו תלוי בזחילה, וכן מצינו במשנה ז' דפ"א במעין שמימיו מועטים שמטהר בכל שהוא ואעפ"כ אינו מטהר אלא באשבורן, ומשום הכי ליכא למטעי ולתלות זה בזה, ה"ט דמשנה ו' דבעי בגל שנתלש ארבעים סאה אע"ג דמעין ממש מטהר בין אדם בין כלים בכל שהוא, ועיין מ"ש באותה משנה:

משנה ה

אפילו מקל אפילו קנה. הקנה מוכן לקבל טומאה יותר מן המקל כי מסתמא יש לו בית קבול, משום הכי קתני אף בו אפילו:

משנה ו

גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים. התי"ט תמה תמיהה גדולה, אמאי לא הוכיחו מכאן דמעין אינו מטהר לאדם אלא בארבעים סאה. וכבר אני תרצתיה במ"ש במשנה ד' ע"ש. ועוד קשה לפי דבריו שאם אמת היה הדבר הזה שיש לים דין מעין ממש ושאין המעין מטהר בכל שהוא אלא לכלים, א"כ אמאי תנן הכא הכלים הלא לכלים לכ"ע לא בעי שיעור במעין, ואם תאמר שבשביל האדם תנן לשיעור, א"כ אמאי הקדימו לכלים הוה ליה לאחרו, דהוי לא זו אף זו, דלא מבעיא לכלים דלא בעי שיעור שנטהרו, אלא אפילו אדם דבעי שיעור אעפ"י שהגל נתלש מן הים הוא נטהר הואיל ויש בו שיעור. וידעתי שאפשר לדחוק ולומר דלהגיד דשיעורא לאדם נשנה, הקדימו לסמכו לשיעורא, אבל זה הוא דוחק, דאם אמת היה הדבר הזה דשיעורא לכלים לאו דווקא ודאי לא הוה שתיק תנא מיניה והוה מחלקו מן האדם בפירוש לאשמועינן דינו, כמו שעשה בפ"א (מ"א) בשתה טמא ושתה טהור, שתה טמא ומילא בכלי טהור. אע"ג דהתם היה יכול לכללם כאחד יותר מכאן הואיל ועדיין לא השמיענו בבירור שיהיה המעין מטהר לכלים בכל שהוא דהא דקתני לעיל בפ"א משנה ז' ולמעין להטביל בו בכל שהוא איכא למטעי דהאי להטביל שהוא פועל יוצא דלכאורה לא קאי אאדם אלא אדבר אחר לא קאי אפילו אכלים אלא אידים לקדש דבעו טבילה כדתנן במשנה ה' דפ"ב דחגיגה נוטלין לידים וכו' ולקדש מטבילין. ומדלא דקדק התנא לפרש דבר זה הסתום ש"מ דמתניתין דהכא בדווקא מתניא ואין להוכיח מכאן כלל על דין המעין כמ"ש. ואין ספק שזו היא דעת הרמב"ם ז"ל שהרי בפ"ט מה' מקואות העתיק בדין ימים לישנא דר' יוסי דלעיל אות באות, ובהעתק משנה זו העתיק בזה הלשון: גל שנתלש מן הים ונפל על האדם או על הכלים, אם יש בו ארבעים סאה הרי אלו טהורים, ע"כ. הרי מבואר ששני הלשונות הם דווקא כמשמעם, דאי לא תימא הכי אלא דלישנא דר' יוסי לאו דווקא הוא אבל ה"ה שמטהר בכל שהוא, א"כ איך פסק הרמב"ם אח"כ שלגל של ים בעי ארבעים סאה בין לאדם בין לכלים, הלא אם יש לו דין מעין לפחות לכלים לא בעי שיעור וא"כ איך הזכיר הכלים מתחילה ואח"כ התנה בתנאי גמור אם יש בו ארבעים סאה אלא ודאי הוא הדבר אשר אמרתי דמתניתין בדווקא מתנייא כנראה מלשון הרמב"ם ומטעם שאין לים דין מעין בעינן שיעור בין לאדם בין לכלים ואין להוכיח מכאן על דין המעין כלל ואפילו בשינוי הלשון דלהטביל דפ"א שזכרתי אין להוכיח כלל דיש לפרשו כמ"ש בפירוש אותה משנה ע"ש. ועוד יש לדחות דאף אם היה אמת הדבר דיש לים דין מעין ממש לטהר בכל שהוא, אין להוכיח מכאן כלל אם נאמר זה בכלים או אפילו באדם על

ידי הדחיות שרצינו לדחות לעיל דאיכא למימר דמשנתלש הגל מהים אין לו דין הים אלא משתנה דינו ואין להוכיח ממנו על המעין כלל, ומאד תמהני מהרב בעל תי"ט שלא הרגיש בכל אלה הדחיות והפליא הפלא ופלא על שלא הוכיח ממשנה זו דגל דמעין אינו מטהר האדם אלא בארבעים סאה, ועיין בספרי חושב מחשבות חלק טהרה קדושה מאמר מקוה טהרה פ"ל:

ומודים שהוא גודר וכו'. מלישנא דמתניתין מוכח פי' הראשון שכתב הר"ב, כי משתמע שפיר על פי חילוק התי"ט בין הויה למניעה, דלפירוש השני קשה וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן, ומ"ש עליו דהכי מוכח מהתוספתא, אין כוונתו על איסור גדר הכלים לב"ה, דאין זה בתוספתא, אלא דמודים קאי אכלים שגדר קאמר, דהכי איתא בתוספתא (פ"ד ה"ו) בש"א וכו' ובה"א וכו' ומעשה באנשי ירושלם שהיו גודרים בכלים וטובלים והכל מודים וכו'. ואדרבא מן התוספתא יש להוכיח דאף ב"ה מודה דגדר כלים מותר, דאי לא תימא הכי אנשי ירושלם דעבדו כמאן, אי כב"ש למה להם לגדור בכלים ליטבלו להדיא, אי כב"ה הא אין גדירת כלים מועלת, ודוחק הוא לומר דסברי להו כב"ש בחדא וכב"ה בחדא, דאפושי פלוגתא לא מפשינן, כ"ש דלא שמעינן ליה לב"ש לעולם שיתיר הוית המקוה ע"י דבר המקבל טומאה, ועוד הדבר תמוה שיעשו מעשה כב"ש, וכ"ש אנשי ירושלם דמצינו דאדרבא דרכם היה לעשות דלא כב"ש, וכדתנן במשנה ה' פ"ד בשוקת יהוא שהיו עושים כל הטהרות על גבה דלא כב"ש עד ששלחו ב"ש ופחתוה. ולכן נכון בעיני דכב"ה היו עושים ומהטעם שכתב התי"ט דשני הויה ממניעה, ובתוספתא דקתני ומודים על הכלים שגדר, הוא משום דעל היתר גדר הכלים לא צריכה לומר מאומה כי בפירוש אנו רואים אותו במעשה רב, אבל במתניתין דלא הזכיר המעשה הוצרך התנא לומר ומודים ואב"ה קאי כמ"ש, וכלים שגדר בהם אין אנו צריכים כלל להכניסו תחת לשון מודים, אלא דין בפני עצמו קמ"לן תנא, כי באמת אינו תלוי כלל בפלוגתיהו דחרדלית, כי טעמו הוא מפני שלא הגיע המים על פני כלם, ולא שייך לומר הודאה במה דלא חילקו כלל על עיקר הדבר ההיא, ודייקא נמי דלא קתני בקצור ומודים שהוא גודר כלים וטובל בהם והכלים לא הוטבלו, אלא חילק הבבות באמרו וכלים שגדר וכו', כאילו הוא ענין נפרד מן ההודאה, כי באמת כך הוא כמ"ש דאין שייך לשון הודאה בדבר דאין בה מחלוקת מעיקרא, משא"כ גדירת הכלים דתלוי יפה במחלקותם אם די מחיצתם להוציאם מדין זוחלין דפליגי עליהם, ומי יודע אם לא צריך שיהיה כן גם בתוספתא ויהיה פירושה כך ומעשה וכו', והכל מודים כלומר במעשה הזה, וההודאה אב"ה קאי כמעשה הנזכר, וכלים שגדר וכו' שיהיה הדין נפרד כמו במשנה:

פרק ו

משנה ו
על גב כלי חרס. לאו דווקא אלא משום הכלי חרס:

פרק ז

משנה ג
סלי זתים וסלי ענבים. סלי ענבים משנים את המראה יותר מסלי זתים ואפילו הכי כשר, משום הכי שנאם אחר הזתים אע"ג דמתבשלים קודם הזתים:

פרק ח

משנה ג
המהרהר. מלתא אגב ארחיה קמ"ל דהרהור הוא דמביא לידי קרי:

משנה ד
בילד. שינה סידרא דרישא והקדים ילד לבריא כדי שנוכל לפרש דילד זה לאו דווקא אלא כל שהוא בריא שיכול לעמוד על רגל אחד וכו':

פרק ט

משנה ב
קלקלי הלב והזקן וכו'. כל דיני חציצה השייכים בשער קתני זה אחר זה, משום הכי לא סמך לפלוף שחוץ לעין לרצועות שבראשי הבנות אע"פ שהעין סמוך לראש, וקתני זקן בתר קלקלי הלב משום דהוי לא זו אף זו, דאין הזקן מקום זיעה כמו כנגד הלב היושב במקום מכוסה בבגדים משא"כ הזקן:
בשל מרקה. דע כי פה צפת תוב"ב יש עפר בתחתית הר אחד שצבעו נוטה לחלמון ביצה המוזרת וגם קורין אותה עפר ירוק, וממנו עושים כירות וכיוצא כי הוא עפר טוב לזה וכשהוא נילוש עם המים ונעשה טיט נדבק כדבק, וזהו לפי עניות דעתי הטיט של מרקה דמטמא ר"י:

פרק י

משנה ג

וחבט של סנדל. אזנים שיש לרצועות של סנדל, והא דלא סמך לו אזני החמת והתרמיל אלא סמך לו תפילין, הוא לרמוז דבזכות ועד שרוך נעל דאברהם זכינו לתפילין כמשאז"ל (עי' סוטה יז.):

משנה ד

ושניצן של סנדל. הרצועות שקושרים אותם בהם, ושנאם במשנה זו בתר תפילין לרמוז דכתפילין הם לענין קשירתם דהכי קי"ל כתפילין כן מנעלין (עי' שבת סא.):

מקואות מתחיל בואו ומסיים בואו, כי שש מעלות במקואות. ועוד שיעורו הוא אמה על אמה שהוא ששה טפחים על ששה טפחים. ואי בעית אימא תחילתו שין בצורת שלש ווין, שהוא שיעור מדת גבהו שהיא שלשה אמות שהם י"ח טפחים, והויו שבסופה בהיות מלאה בוו אחרת מורה לארכו ורחבו כדאמרן:

סליק מסכת מקואות. כי לטהר טומאה באות:

הן תזה במי נדה על המת ועל טומאות.

הנודעות כמו נדה הן תטבול במקואות: